

De Europese Unie: verder opbouwen én uitbreiden?

Myriam Vanweddigen

Foto: Image 100

Studiedienst van de Vlaamse Regering

D/2010/3241/274

Inleiding

Niemand kan ontkennen dat de *Europese Unie* (EU), sinds haar oprichting, een lange weg heeft afgelegd. Alles ging destijds van start in 1951 met de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Niet alleen heeft er sindsdien een territoriale uitbreiding van 6 naar 27 lidstaten plaatsgevonden, maar de alsmaar verdergaande integratie resulteerde eveneens in een uitgebreid bevoegdheidspakket. De EU is eigenlijk een nieuwe structuur die buiten de traditionele juridische landenindelingen valt en die over een halve eeuw gaandeweg geëvolueerd is. De landen die er deel van uitmaken, dragen sommige besluitvormingsbevoegdheden over aan instellingen die zij daartoe hebben opgezet, zodat beslissingen over specifieke onderwerpen van gemeenschappelijk belang op Europees niveau kunnen worden getroffen (Europese Commissie, 2007).

De laatste tijd komt de Europese Unie weer wat meer in de schijnwerpers. Zo heeft België met Herman Van Rompuy niet alleen de eerste permanente voorzitter van de Europese Raad mogen leveren, maar daarnaast neemt ons land ook het voorzitterschap van de Europese Unie op tijdens de tweede helft van 2010. Voor het eerst kadert het Belgisch EU-voorzitterschap in een trio-voorzitterschap samen met Spanje (eerste semester 2010) en Hongarije (eerste semester 2011). De Belgische voorbereidingen zijn dan ook al een tijdje volop aan de gang. Vlaanderen zal eveneens een belangrijke rol spelen aangezien de deelstaten voor gemeenschaps- en gewestmateries internationaal bevoegd zijn. In een mededeling aan de Vlaamse Regering, die als basis voor de verdere besprekingen ter voorbereiding van het Belgische voorzittersprogramma geldt, worden onder meer vijf prioritaire overkoepelende krachtlijnen voor Vlaanderen vastgelegd (VR/2010/22.01/med.0037):

- hervormde Lissabonstrategie na 2010, de EU 2020-strategie;
- armoedebestrijding en sociale inclusie;
- klimaat, energie en leefmilieu;
- duurzame ontwikkeling;
- grotere betrokkenheid van regio's en burgers bij de EU.

De *Vlaamse Regering* is er van overtuigd dat een sterkere Europese Unie het beste antwoord biedt op de talloze uitdagingen die door de globale wereld gesteld worden. Het Vlaams internationale beleid zal een verdergaande Europese integratie dan ook blijven ondersteunen (Peeters, 2009).

Ziet de *Vlaamse bevolking* een verdere Europese opbouw en eventuele uitbreiding wel zitten? Staan zij daarmee alleen in de EU of net niet?

De Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) tracht hierop een beschrijvend antwoord te bieden aan de hand van enkele analyses op basis van de Standaard Eurobarometer (EB)¹ die afgenomen werd in het najaar van 2008. Eurobarometer is een survey die twee maal per

¹ De Standaard Eurobarometer bestrijkt de bevolking van de EU-lidstaten vanaf 15 jaar en ouder. Alle interviews worden face-to-face afgenomen bij de respondent thuis in zijn moedertaal. In alle landen is het steekproefdesign multi-stage en random. In elk steekproefgebied is het doel 1.000 interviews te realiseren, uitgezonderd voor Noord-Ierland (300), Luxemburg, Cyprus en Malta (500).

jaar uitgevoerd wordt. Daarmee tracht de Europese Commissie op de hoogte te blijven van de meningen van de inwoners van de Europese Unie over de meest uiteenlopende kwesties (Europese Commissie, 2001). In de herfst van 2008 werd zo onder meer gepeild naar de opvattingen van de Europeanen over de Europese opbouw en een uitbreiding met nieuwe landen. Niet alleen vangt men een glimp op van het idee dat bij de doorsnee inwoner leeft, maar ook hoe er verder over de opbouw van de EU gedacht wordt. Wat is tegenwoordig het voornaamste doel van de opbouw van Europa? Is de EU inderdaad onontbeerlijk om een antwoord te bieden op wereldwijde uitdagingen? Is de EU te snel gegroeid? Ontbreekt het de EU aan ideeën en projecten? Moet deze opbouw voortgezet worden? Hoe kijkt men terug op de laatste uitbreidingsgolven van de EU en is men gewonnen voor een verdere uitbreiding?

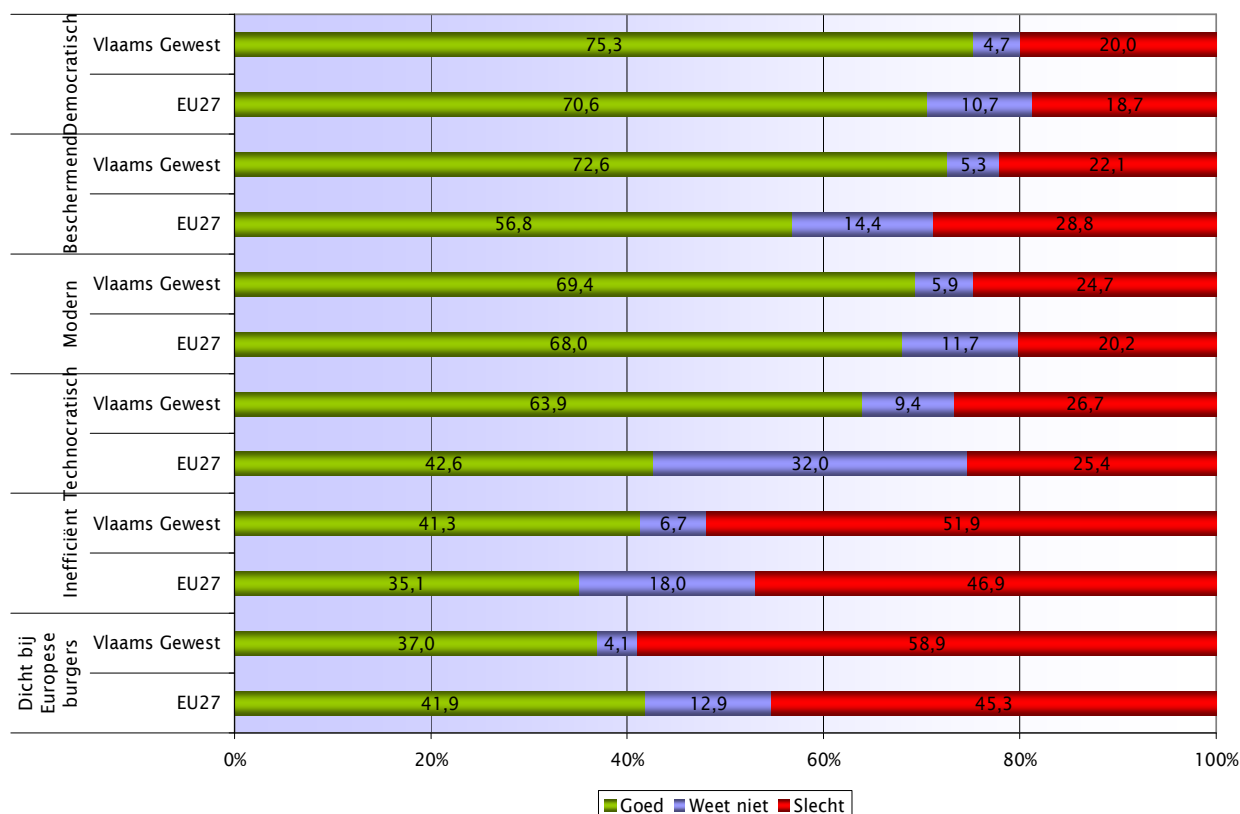
De antwoorden op deze vragen geven aan hoe de Vlamingen en de andere Europeanen denken over de opbouw en de mogelijke uitbreiding van de Europese Unie.

1. Welk idee heeft men over de Europese Unie?

Wat is de notie over de EU die leeft bij de Europese inwoners? Wat roept dit concept bij hen op? Dit werd in de herfst van 2008 nagegaan door een aantal begrippen voor te leggen, waarbij telkens kon aangegeven worden in welke mate dat dit een goede of slechte beschrijving is van de EU.

Drie kwart van de Vlamingen beschouwt de EU als een *democratisch* gegeven. Dat zijn er meer dan gemiddeld genomen in de EU27 waar zeven op de tien zich achter dit idee scharen. Ook de term *beschermend* beschrijft de EU goed volgens zeven op de tien Vlaamse inwoners. Het EU-gemiddelde is met nog geen zes op tien een stuk lager. Haast zeven op de tien Vlamingen geeft aan de EU een *modern* concept te vinden. Daarmee zitten ze op dezelfde golflengte als de rest van Europa. Bijna twee op drie van de Vlaamse geënquêteerden denkt dat de Europese Unie *technocratisch* is. De rest van de Europese medeburgers is hier minder zeker van en heeft een meer verdeelde mening. Dat de EU *inefficiënt* is, wil men nog maar zo niet gezegd hebben. Twee op de vijf Vlamingen vindt dit het geval, vijf op de tien niet. Ook de gemiddelde EU-burger is nog niet zo overtuigd van de Europese inefficiëntie. Circa de helft geeft aan dat inefficiënt een slechte beschrijving is van de EU. Bijna zes op de tien Vlaamse respondenten meent dat de EU niet *dicht bij de burgers* staat; haast twee op de vijf vindt van wel. In de EU gemiddeld gezien liggen de resultaten wel dicht bij elkaar.

Figuur 1 Beschrijving* idee dat leeft over EU, internationale vergelijking, herfst 2008, in %

* De antwoordcategorieën zeer + eerder worden samengenomen bij goed/slecht.

Bron: EB 70.1

2. Doel van de opbouw van de Europese Unie?

Wat is, volgens de ondervraagden, tegenwoordig het belangrijkste doel van de Europese opbouw? Dit trachtte men te achterhalen door een aantal mogelijke objectieven voor te leggen, waar de respondenten één mochten uitpikken.

Tabel 1 Voornaamste doel huidige opbouw van Europa*, internationale vergelijking, herfst 2008, in %

	Vlaams Gewest	EU27
De levensstandaard van alle burgers van de EU verbeteren	25,6	17,1
De ontwikkeling van de economie en de groei van de EU	21,9	23,4
De vrede en de stabiliteit vrijwaren	16,9	16,1
Van de EU een grote diplomatieke speler op het internationale toneel maken	8,8	9,5
De strijd aanbinden tegen wereldwijde bedreigingen (terrorisme, klimaatverandering)	8,8	8,6
De Europese burgers beschermen tegen de negatieve effecten van de globalisering (delokaliseren van bedrijven, concurrentie van de groei landen voor Europese ondernemingen)	6,3	7,7
De armste landen buiten de EU helpen om zich te ontwikkelen	5,0	3,0
De democratie en de rechten van de mens overal ter wereld promoten	3,8	5,3
Weet niet	2,5	8,3
Andere antwoorden	0,6	1,0

* Maar één antwoord mogelijk.

Bron: EB 70.1

De *levensstandaard van alle burgers van de EU verbeteren* is tegenwoordig de voornaamste opzet van de Europese opbouw volgens één op de vier Vlamingen. In het licht van de huidige wereldwijde economische crisis denkt ruimschoots één op de vijf Vlaamse inwoners dat het Europese project over *de ontwikkeling van de economie en de groei van de EU* gaat. Ongeveer één zesde van de Vlaamse bevolking vindt dat *vrede en stabiliteit vrijwaren* het belangrijkste doel is van de hedendaagse opbouw van de EU. De gemiddelde EU-inwoner schaart zich achter dezelfde top drie, maar daar komt de ontwikkeling van de economie en de groei van de EU wel op een eerste plaats.

3. De EU in opbouw: een bruikbare constructie?

Wat vindt de Vlaming en de gemiddelde Europese inwoner eigenlijk van de EU zoals die er thans voorstaat? Hiernaar werd gepeild door aan de respondenten enkele beweringen over de EU in opbouw voor te leggen waarmee ze al dan niet akkoord konden gaan.

Net zoals de Vlaamse Regering, zijn vier op de vijf Vlamingen ervan overtuigd dat de *EU onontbeerlijk is om de wereldwijde uitdagingen het hoofd te bieden*. Dat zijn er meer dan het Europese gemiddelde, dat heel wat verschillen tussen de lidstaten onderling omvat. In Cyprus en Duitsland is bijna negen tiende van de bevolking het ermee eens dat de Europese Unie noodzakelijk is om onder meer de klimaatverandering en het terrorisme aan te pakken. In Finland en Ierland stemt nauwelijks de helft hiermee in.

Tabel 2 Enkele beweringen over de EU in opbouw, internationale vergelijking, herfst 2008, in %*

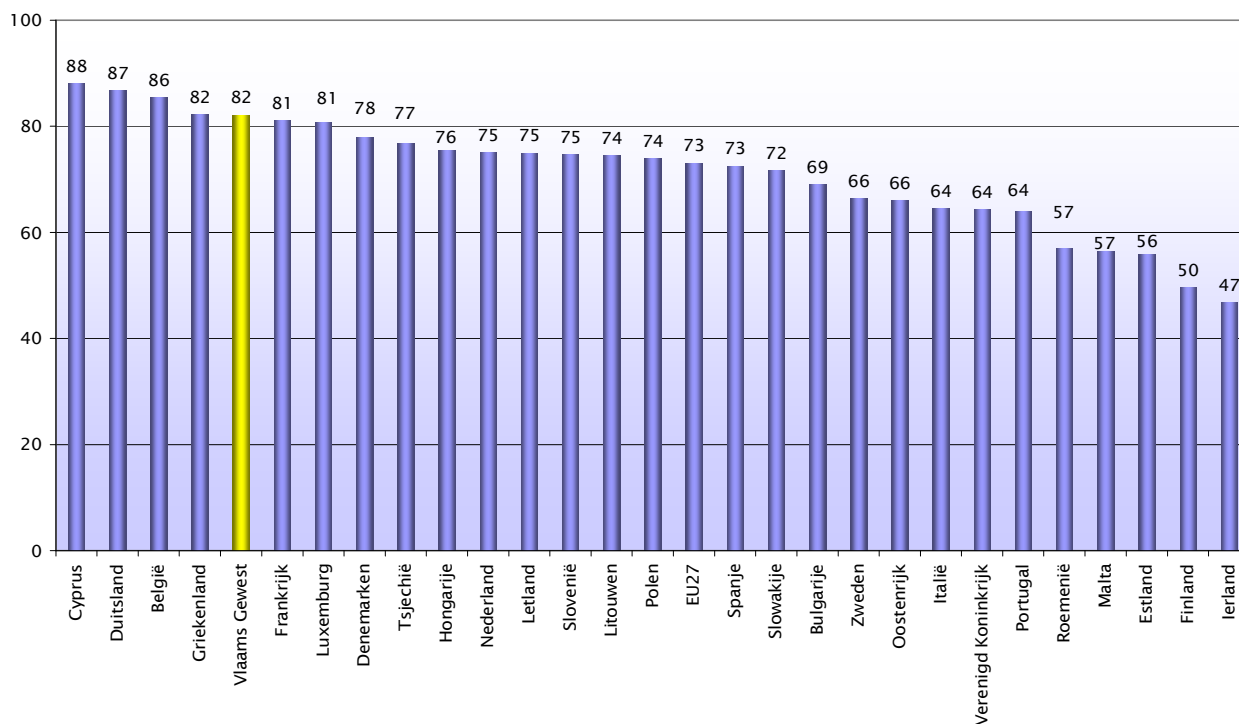
		Vlaams Gewest	EU27
De EU is onontbeerlijk om een antwoord te bieden op wereldwijde uitdagingen	Akkoord	82,1	73,1
	Niet akkoord	14,7	15,5
	Weet niet	3,2	11,4
Vandaag ontbreekt het de EU aan ideeën	Akkoord	46,3	42,2
	Niet akkoord	41,9	37,4
	Weet niet	11,7	20,4
De EU is te snel gegroeid	Akkoord	59,4	56,7
	Niet akkoord	37,1	31,7
	Weet niet	3,5	11,6

* De antwoordcategorieën helemaal + eerder worden samengenomen bij akkoord/niet akkoord.
Bron: EB 70.1

De Vlaamse opinie is al wat meer verdeeld over de bewering dat het de *EU vandaag aan goede ideeën en projecten ontbreekt*. Ook in de EU27 heerst er geen eensgezindheid en is het kamp van diegenen die akkoord gaan en van de groep die niet akkoord gaat haast even groot. Twee op de tien Europeanen weet het niet.

Nagenoeg drie op de vijf Vlamingen is het ermee eens dat de *EU te snel is gegroeid*. Daarmee zitten ze min of meer op één lijn met de rest van de bewoners van de Europese Unie. Vrijwel twee op vijf Vlaamse ondervraagden gaat echter niet akkoord, net zoals bijna drie op tien EU-burgers.

Figuur 2 De EU is onontbeerlijk om een antwoord te bieden op wereldwijde uitdagingen, internationale landenvergelijking, herfst 2008, % dat akkoord is*

* De antwoordcategorieën helemaal + eerder worden samengenomen.
Bron: EB 70.1

4. De Europese opbouw: doorgaan of niet?

Tevens werd er ook naar een standpunt van de Europeanen gepolst over het al dan niet voortzetten van de Europese opbouw. Uit de antwoorden blijkt dat er een verscheidenheid aan opvattingen is doorheen de Europese Unie.

Minder dan drie op vijf Vlamingen meent dat de *opbouw van de Europese eenwording moet worden voortgezet*. Dat is iets meer dan het Europese gemiddelde dat tal van verschillen tussen de lidstaten verhuult. Aan de ene kant van het spectrum zitten heel wat nieuwe Oost-Europese lidstaten die vinden dat de opbouw van de EU moet doorgaan. In landen als Slowakije en Polen is drie kwart van de bevolking hiervan overtuigd. Aan de andere kant zitten er landen als Ierland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk, waar goed één op de drie inwoners zich achter een verdere Europese opbouw opstelt. Het is ook in deze twee laatste lidstaten dat het grootste aandeel teruggevonden wordt dat denkt dat de *Europese opbouw te ver is gegaan en dat er een stapje terug moet gezet* worden. In Vlaanderen zijn er hiervan toch ook bijna één op de vier deze mening toegedaan, wat meer is dan het EU27-gemiddelde van 19,1%. Bij de nieuwkomers zoals Bulgarije en Slowakije zijn er dat nog geen 5%. In Luxemburg, Ierland en Duitsland oordelen er ook drie op de tien respondenten dat de *opbouw van Europa niet mag verdergaan, maar ook dat de klok niet moet worden teruggedraaid*. In het Vlaamse Gewest zijn er dat één op zes, dicht in de buurt van het EU-gemiddelde.

Tabel 3 Mening opbouw Europese Unie, internationale landenvergelijking, herfst 2008, in %*

	De opbouw van Europa's eenwording moet worden voortgezet	De opbouw van Europa mag niet verder gaan, maar ook niet worden teruggedraaid	De opbouw van Europa is te ver gegaan, we moeten een stap terugzetten	Weet niet
Vlaams Gewest	56,8	15,6	23,8	3,8
Slowakije	80,4	9,1	4,9	5,6
Polen	74,7	7,4	6,9	11,1
Slovenië	69,6	16,5	10,4	3,5
Tsjechië	68,9	14,9	7,2	9,0
Hongarije	68,1	11,2	11,2	9,4
Roemenië	67,5	8,8	7,5	16,2
Nederland	66,2	8,7	23,0	2,1
Litouwen	63,2	10,0	13,2	13,7
Bulgarije	63,1	6,6	4,3	26,0
Cyprus	61,9	9,5	9,5	19,0
Zweden	61,6	17,7	13,9	6,8
Griekenland	61,4	19,8	17,0	1,9
Estland	61,0	18,6	10,2	10,2
België	60,0	14,9	22,7	2,4
Spanje	59,3	15,2	9,9	15,6
Frankrijk	59,3	9,2	26,1	5,4
Denemarken	58,8	13,6	25,5	2,0
Finland	55,7	12,8	26,0	5,5
Letland	54,2	14,6	21,9	9,4
Duitsland	46,3	28,1	19,7	5,9
Luxemburg	44,0	32,0	16,0	8,0
Portugal	43,6	18,1	14,9	23,5
Malta	40,9	18,2	13,6	27,3
Italië	40,1	20,9	21,2	17,7
Verenigd Koninkrijk	37,2	17,0	34,0	11,8
Oostenrijk	35,1	27,1	29,7	8,2
Ierland	34,2	28,9	18,2	18,7
EU27	53,7	16,5	19,1	10,6

* Maar één antwoord mogelijk.
Bron: EB 70.1

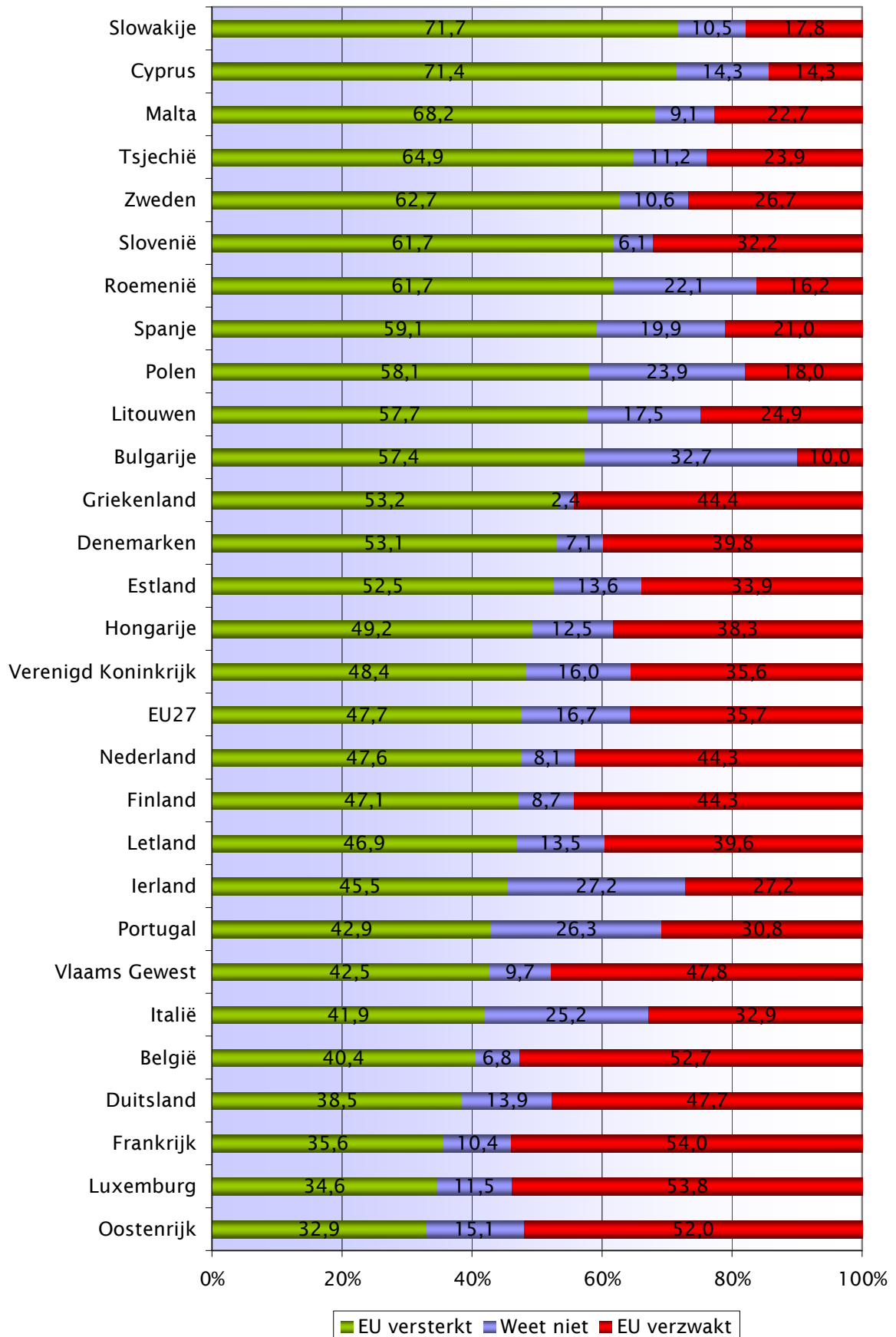
5. Impact van de laatste uitbreidingen van de EU?

Niet alleen heeft er een behoorlijke verdieping van de Europese Unie plaatsgevonden, maar sinds 1 mei 2004 werd de EU ook aanzienlijk uitgebreid van 15 naar 25 lidstaten. Na deze historische uitbreiding kwamen er in 2007 nog 2 nieuwe leden bij die het totaal op 27 brachten.

Welke impact hebben deze laatste uitbreidingsgolven gehad? Hebben deze de EU versterkt of net verzwakt?

Iets minder dan de helft van de Vlamingen denkt anno 2008 dat de laatste uitbreidingsgolven de EU *verzwakt* hebben. Dat zijn er meer dan diegenen die vinden dat de EU juist *versterkt* werd door de toetreding van nieuwe leden. Doorheen de EU27 lopen de standpunten uiteen. In nieuwe lidstaten zoals Slowakije, Cyprus en Malta denken zeven op de tien inwoners dat de EU versterkt werd. In oude EU15-landen zoals Frankrijk, Luxemburg en België is ruim de helft van de bevolking van mening dat de Europese Unie verzwakt werd door de komst van de nieuwe lidstaten.

Figuur 3 Impact laatste uitbreiding EU van 15 naar 27 landen, internationale landenvergelijking, herfst 2008, in %*

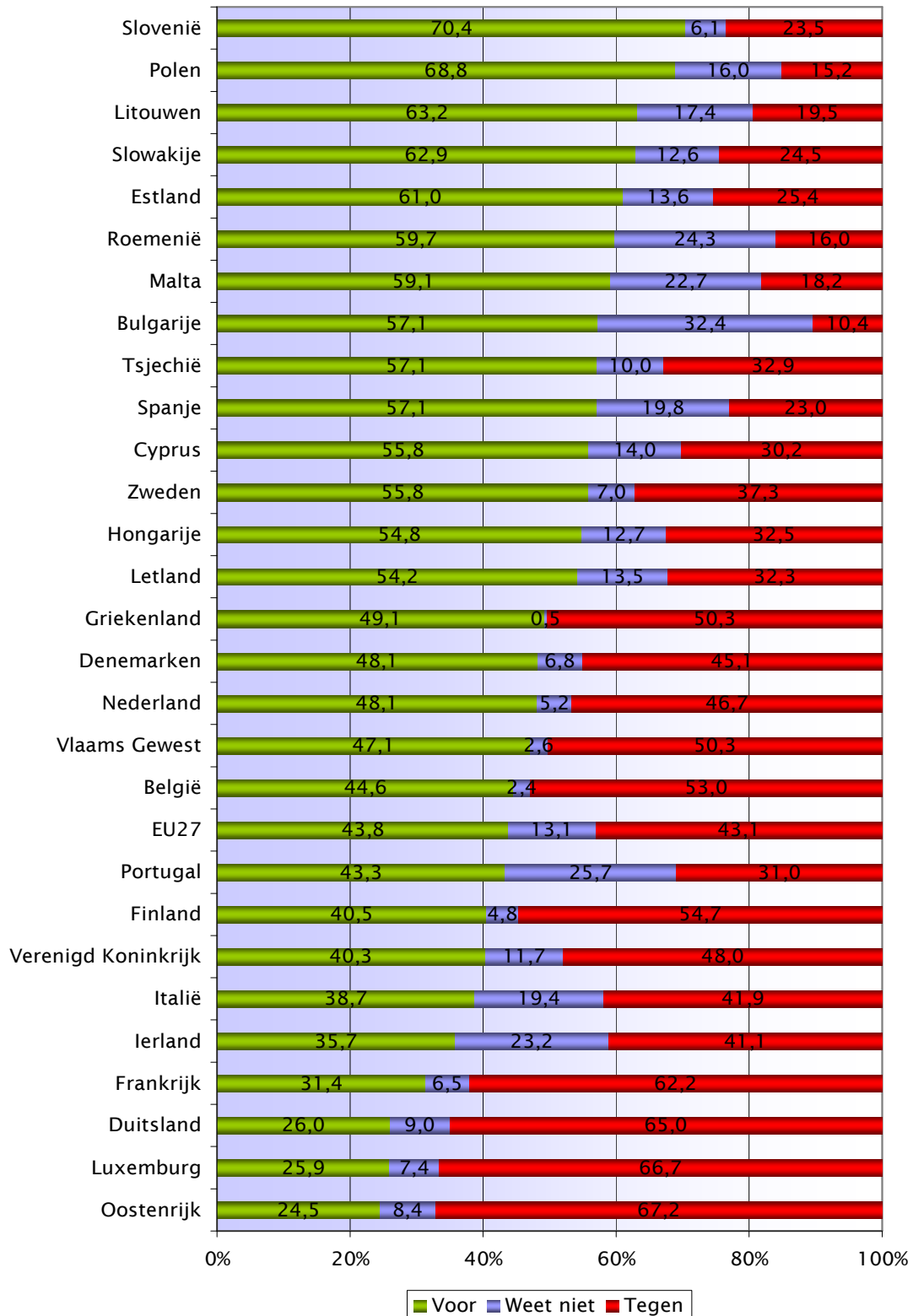

* Maar één antwoord mogelijk.
Bron: EB 70.1

6. De EU nog verder uitbreiden?

De laatste uitbreidingen zijn nog maar net achter de rug. Hoe staan de Europeanen tegenover een nieuwe uitbreiding in de toekomst?

Figuur 4 Opinie over uitbreiding van de EU met andere landen in de komende jaren, internationale landenvergelijking, herfst 2008, in %*

* Maar één antwoord mogelijk.

Bron: EB 70.1

De groep Vlamingen die de gevolgen van de jongste uitbreidingen als ongunstig beoordeelde, was groter dan het aandeel van diegenen die ervan overtuigd waren dat er juist een versterking van de EU had plaatsgevonden. Dit brengt met zich mee dat de helft van de Vlaamse bevolking tegen een *verdere uitbreiding* van de EU is. Dat zijn er meer dan voorstanders. De steun voor verdere uitbreidingen lijkt de laatste jaren niet alleen bij de Vlamingen, maar ook bij de gemiddelde EU-inwoner, wat bekoeld (Vanweddingen, 2009).

Ook in 2008 heerst er flink wat verdeeldheid tussen de lidstaten onderling wat een verdere uitbreiding aangaat. De hevigste voorstanders, die menen dat de EU verder mag uitbreiden, bevinden zich in de nieuwe lidstaten. Zo zijn in Slovenië en Polen zeven op de tien inwoners pro. In oude landen zoals Oostenrijk en Luxemburg kan een mogelijke uitbreiding van de Europese Unie daarentegen maar op weinig steun rekenen: circa twee op de drie bewoners is contra.

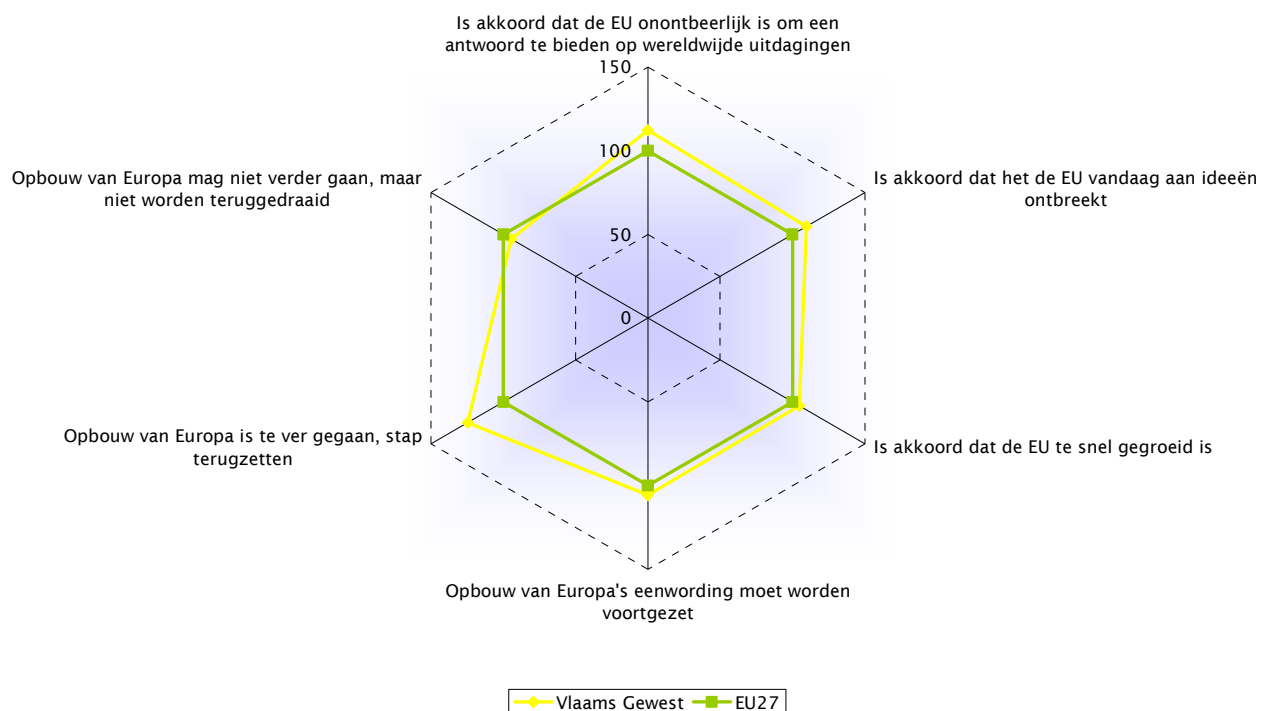
7. Samenvatting

De Vlaamse overheid is van oordeel dat een sterke Europese Unie het beste antwoord is op de globale uitdagingen waar Vlaanderen voorstaat. De Vlaamse Regering zal een verdergaande Europese integratie dan ook blijven aanmoedigen. Ziet de Vlaamse bevolking dit ook zo of is zij een andere mening toegedaan? Staan zij hiermee alleen of hebben ze dezelfde zienswijze als de andere burgers in de Europese Unie?

Circa zeven op de tien Vlamingen vindt de Europese Unie een democratische, beschermende en moderne constructie. Zeker zes op de tien denkt dat de EU technocratisch is. Meer dan de helft is van oordeel dat de EU ver van de burger staat. Van dit alles is de Vlaming altijd wat meer overtuigd dan de gemiddelde Europeaan.

De levensstandaard van alle burgers van de EU verbeteren, is volgens één op de vier Vlamingen het voornaamste doel van de Europese opbouw tegenwoordig. De gemiddelde Europese inwoner zet dit ook in zijn/haar top drie, maar schuift daarin toch de ontwikkeling van de economie en de groei van de EU op een eerste plaats naar voor.

Figuur 5 Vergelijking tussen de Vlaming en de gemiddelde EU27 inwoner van enkele opvattingen over de Europese opbouw, herfst 2008, EU27 = 100

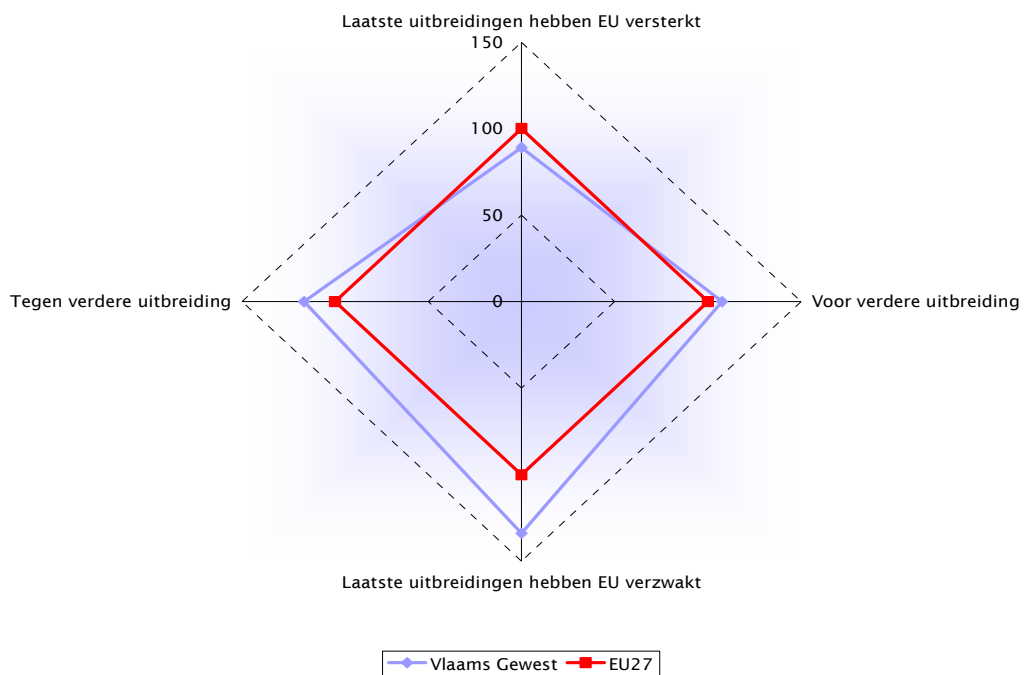
Bron: EB 70.1

Meer dan vier op de vijf Vlaamse respondenten antwoordt dat de EU onontbeerlijk is om wereldwijde uitdagingen aan te gaan. De gemiddelde inwoner uit de EU27 is hiervan minder overtuigd. Ruimschoots vier op de tien Vlamingen en iets meer Europeanen vinden dat het de EU vandaag aan ideeën en projecten ontbreekt. Volgens een meerderheid is de EU ook te snel gegroeid.

Een meerderheid van de Vlamingen meent dat de Europese eenwording moet doorgaan. Minder dan één op vier vindt dat er een stap moet worden teruggezet en één op zes is voor een status quo. Ook in de EU27 staat toch ruim de helft van de bevolking achter de verdere Europese opbouw.

Er zijn meer Vlamingen die denken dat de laatste uitbreidingsgolven naar 27 leden de EU verzwakt hebben dan dat de EU versterkt werd. In de EU27 ligt deze verhouding anders en haalt de groep, die gelooft in een versterking, de overhand. Ongeveer de helft van de Vlamingen ziet een uitbreiding van de EU met andere landen dan ook niet zitten. Dat zijn er meer dan het Europese gemiddelde.

Figuur 6 Vergelijking tussen de Vlaming en de gemiddelde EU27 inwoner van enkele opvattingen over de Europese uitbreiding(en), herfst 2008, EU27 = 100

Bron: EB 70.1

Bibliografie

Europese Commissie (2001). *Hoe zien Europeanen zichzelf? Een kijkje in de spiegel door middel van opiniepeilingen*. Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen.

Europese Commissie (2007). *Hoe werkt de Europese Unie? Uw wegwijzer voor de EU-instellingen*. Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen.

Peeters, K. (2009). *Beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking 2009-2014*. Brussel: Vlaamse overheid.

Vanweddigen, M. (2009). *Opvattingen van de Vlamingen over de Europese Unie, SVR-Webpublicatie 2009/4*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.